

O PUBLIKACI

Nejen u nás, ale i v mnoha dalších zemích světa se v posledních letech věnuje čtenářské gramotnosti zvýšená pozornost. Přispívají k tomu měnící se potřeby současné společnosti, ale i zjištění a výsledky mezinárodních šetření. Čtenářská gramotnost již není považována za pouhou dovednost, kterou si osvojujeme v dětství a během prvních let školní docházky, nýbrž je vnímána jako neustále se vyvíjející soubor znalostí, dovedností a strategií, který je jedním ze základních stavebních kamenů rozvoje osobnosti a kvalitního studia. K plnohodnotnému zařazení se do života společnosti by měl být každý jednotlivec schopen číst s porozuměním a posuzovat různé druhy textů. Osvojení čtenářských dovedností je klíčem nejen ke správnému a kvalitnímu vzdělávání na základních, středních i vysokých školách, ale i k dalšímu celoživotnímu vzdělávání, neboť většinu informací přijímáme právě v písemné tištěné nebo elektronické podobě.

PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*) je mezinárodní šetření čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníku základních škol. Patří k projektům, které organizuje Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání – IEA (*The International Association for the Educational Achievement*) se sídlem v Amsterdamu. Tato organizace již více než 50 let realizuje mezinárodní srovnávací studie v oblasti vzdělávání.

Šetření PIRLS se provádí od roku 2001 opakovaně v pravidelných pětiletých intervalech. Česká republika se do tohoto mezinárodního šetření poprvé zapojila již v roce 2001 a v roce 2011 se šetření zúčastnila podruhé, čímž vznikla možnost porovnat vývoj čtenářských dovedností mezi těmito časovými obdobími. V roce 2006 se Česká republika šetření PIRLS neúčastnila.

V roce 2011 se šetření PIRLS zúčastnily téměř všechny členské země Evropské unie a mnoho dalších zemí z celého světa. Celkem se zapojilo 45 zemí ¹.

Cíl šetření PIRLS

Cílem šetření PIRLS je zjišťování aktuální úrovně čtenářských vědomostí a dovedností žáků ve 4. ročníku školní docházky. Testové úlohy šetření obsahují literární a informativní texty, neboť žáci čtvrtého ročníku již nechtou jen ze zájmu a pro radost, ale využívají čtení k získávání informací a jako nástroje ke svému vzdělávání.

PIRLS rovněž sleduje vývojové tendence úrovně čtenářských vědomostí a dovedností v čase, tedy jestli se výsledky žáků ve srovnání s předchozím šetřením zlepšují, zhoršují nebo zůstávají stejné. K tomuto účelu se využívají vybrané testové úlohy, tzv. trendové úlohy, které se nemění a používají se opakovaně v několika cyklech šetření. Ze zbývajících testových úloh se po ukončení šetření část uvolní ke zveřejnění. Prostřednictvím uvolněných úloh se mohou zájemci seznámit s obsahem a celkovým pojetím šetření.

Šetření PIRLS se snaží také zmapovat význam rodinného, školního a širšího prostředí žáků pro rozvoj čtenářské gramotnosti. Z dotazníků, které vyplňují žáci, rodiče, učitelé, ředitelé škol a národní koordinátoři šetření, se získávají cenné informace např. o tom jaké knihy si žáci vybírají, o počtu knih v domácnosti, o vztahu rodičů a žáků ke čtení, o čtenářských aktivitách žáků, metodách výuky čtení, využívaných materiálech, vybavenosti škol, časové dotaci pro výuku čtení apod.

Co je cílem publikace

Publikace si klade za cíl seznámit čtenáře

- s tím, jak je v rámci projektu PIRLS chápána čtenářská gramotnost,
- s nástroji testování,
- se sledovanými typy dovedností v rámci šetření,
- s výsledky šetření PIRLS v roce 2011,
- s uvolněnými testovými úlohami použitými v šetření PIRLS v roce 2011,
- s možnostmi využití úloh ve škole,
- s ukázkami tvorby úloh ze semináře učitelů.

Publikace předkládá učitelům vhodný doplňkový materiál k rozvíjení čtenářské gramotnosti žáků a zároveň se snaží u vybraných úloh a otázek odhalit a pojmenovat, jaké úkony, dovednosti nebo znalosti žáka stojí za každým z kroků při řešení úlohy.

¹ Ne všechny země se šetření účastnily jako státní celky; někdy jde pouze o vybrané oblasti států, například Belgie (Francouzské společenství).